

**REAKCE ASOCIACE KLINICKÝCH PSYCHOLOGŮ ČR NA ČLÁNEK „ZPRÁVA O STAVU SYSTÉMU
VZDĚLÁVÁNÍ V KLINICKÉ PSYCHOLOGII V ČESKÉ REPUBLICE DO ROKU 2023“,
AUTOR DOC. PHDR. ONDŘEJ BEZDÍČEK, PH.D.; 2023, ROČ. 17. Č. 2¹**

Hana Jahnová , Daniela Saifrtová

V červnovém vydání časopisu *E-psychologie* byl zveřejněn článek doc. Bezdíčka² týkající se stavu systému a dostupnosti specializačního vzdělávání v klinické psychologii v České republice. Autor se mimo jiné v textu věnuje nedostatku klinických psychologů a uvádí konkrétní návrhy na změnu systému specializačního vzdělávání.

Asociace klinických psychologů ČR (dále AKP ČR) jako odborná a stavovská organizace od roku 1991 spoluvytváří a chrání zájmy všech čtyř profesí působících ve zdravotnictví, jimiž jsou psychologové ve zdravotnictví, tedy psychologové zařazení do specializačního vzdělávání; kliničtí psychologové; dětská kliničtí psychologové a psychoterapeuti. Z tohoto titulu své hlavní činnosti tak musí reagovat na uvedený článek doc. Bezdíčka.

Společně s dalšími institucemi, především s IPVZ Praha a MZ ČR, se AKP ČR spolupodílí na vytváření podmínek k získání plné kvalifikace uvedených profesí a podává koncepční, metodické a jiné návrhy příslušným státním orgánům, zdravotnickým a jiným institucím. Dále pečuje o odborný růst a profesionální úroveň členů spolku, organizuje systém celoživotního vzdělávání klinických psychologů dle vnitřního předpisu AKP ČR a spolupodílí se na vytváření odborné náplně oboru.

V rámci svých kompetencí se AKP ČR vyjadřuje k úrovni odborné práce a profesní etiky všech čtyř profesí, chrání profesní zájmy a působí tak, aby veřejnost byla chráněna před nekvalifikovaným výkonem všech čtyř profesí.

Reflektujeme fakt, že se doc. Bezdíček zabývá problematikou systému specializačního vzdělávání, jakož se zabýváme i jinými podněty odborné veřejnosti, které se týkají našeho oboru.

Cílem našeho vyjádření není analýza konkrétních bodů článku doc. Bezdíčka, ani vyjádření postoje k jednotlivým bodům, ale zprostředkování odborného názoru a stanoviska na situaci týkající se specializačního vzdělávání, které formulovala v červnu 2023 Odborná rada AKP ČR³. Prezidium AKP ČR toto vyjádření plně podporuje. Vyjádření zprostředkováváme v jeho v plném znění.

¹ Došlo do redakce: 13. 9. 2023 – Schváleno k publikaci: 16. 9. 2023.

² Bezdíček, O. (2023). Zpráva o stavu systému vzdělávání v klinické psychologii v České republice do roku 2023. *E-psychologie*, 17(2), 73-83. <https://doi.org/10.29364/epsy.470>

³ Vyjádření Odborné rady AKP ČR k současné situaci týkající se specializačního vzdělávání v oboru klinická psychologie. https://drive.google.com/file/d/1YQeHelV2Grql8E6U0_QsLtkwI56kK8Wa/view

Vyjádření Odborné rady AKP ČR k současné situaci týkající se specializačního vzdělávání v oboru klinická psychologie

Obor klinická psychologie představuje rámec, který po právní stránce a z praktického hlediska vymezuje působení klinických psychologů v rámci zdravotnictví. Stávající vymezení oboru, stanovení kompetencí a komplexní systém vzdělávání je výsledkem mnohaletého úsilí o akceptaci klinické psychologie jako samostatné zdravotnické profese. Předpokladem získání nezávislosti na lékařských oborech bylo především zajištění garance odbornosti a bezpečnosti poskytované péče.

Jakkoliv je nepochybně důležitým motivem pro dráhu klinického psychologa potřeba pomáhat, pouze nadšení nestačí. Jsou nutné také podporující vnější podmínky. Podařilo se zajistit úhradu poskytované péče z veřejného zdravotního pojištění, a tak ji zpřístupnit pacientům, kteří by si sami potřebnou léčbu hradit nemohli. Krok za krokem byl vybudován systém specializačního vzdělávání, jenž přesně koresponduje s kompetencemi přiznanými klinickým psychologům.

Akreditovaný kvalifikační kurz “Psycholog ve zdravotnictví” byl vytvořen jako kompromisní náhrada za nerealizovatelný požadavek autorů Zákona o nelékařských zdravotnických povoláních (zákon č. 96/2004 Sb.) v tehdejší platném znění vyžadovat pregraduální studium zdravotnické psychologie za účelem zajištění odborné způsobilosti. Prodloužení specializačního vzdělávání v oboru klinická psychologie a některé jeho další změny odrážely parametry specializační přípravy v oboru psychiatrie, což bylo nezbytné pro uznání samostatnosti oboru klinické psychologie. Důležité to bylo také jako argument, proč by měla být klinicko-psychologická péče finančně ohodnocena stejně jako péče lékařská. Na rozdíl od všech ostatních nelékařských profesí v současnosti klinická psychologie z hlediska práv, ale samozřejmě i povinností, fakticky odpovídá lékařským oborům. Specializační vzdělávání garantuje, že klinický psycholog je schopen působit jako zdravotnický pracovník, že disponuje znalostmi a dovednostmi, které odpovídají aktuálním standardům.

Výše popsaný stav není samozřejmostí. Projevilo se to například v průběhu nedávné přípravy reformy péče o duševní zdraví (původně reformy psychiatrické péče), kdy v některých ohledech opětovně hrozilo podřazení klinické psychologie pod psychiatrii. Jen obezřetností a nemalým úsilím zástupců AKP ČR se podařilo tomuto vývoji zamezit. Podobně nelze považovat za jisté, že musí zůstat zachováno financování klinicko-psychologické péče, když například s ohledem na limitované zdroje v systému veřejného pojištění byla v minulosti diskutována možnost omezení úhrady psychoterapie, podobně jako v případě rehabilitace nebo lázeňství.

Na základě mnohaletých zkušeností z nespočetných jednání s pracovníky státní správy, politiky, zástupci zdravotních pojišťoven, představiteli lékařských oborů a reprezentantů vysokých škol na všech možných úrovních vyjadřujeme naše přesvědčení, že do specializačního vzdělávání klinických psychologů není možné zasahovat bez rizika, že tím dojde k předefinování vymezení oboru, kompetencí a souvisejících vztahů k jiným oborům. Relativně drobná změna v jedné části systému může potenciálně vyvolat velké změny v jiné jeho části. Každý zvažovaný krok musí být posouzen v širších souvislostech. Krátkodobé subjektivní zlepšení některých parametrů, třebaže vedené pochopitelnými a částečně oprávněnými motivy, může být z dlouhodobějšího hlediska značně destruktivní.

Kontinuita a postupné, evoluční změny bývají obvykle přínosnější než nepromyšlené radikální zásahy do stávajících pravidel. Prakticky to znamená respektovat veškeré platné relevantní právní normy, v případě zájmu o změnu pracovat na ucelených alternativách včetně odhadu všech možných důsledků a v neposlední řadě znát „příběh“ od začátku.

Odborná rada AKP ČR doporučuje Prezidiu AKP ČR, aby se zasazovalo pouze o takové změny ve specializačním vzdělávání klinických psychologů (včetně atestačních zkoušek), které by se opíraly o znalost všech jeho právních aspektů a důkladnou analýzu dopadů případných změn.

Závěry jednání Odborné rady AKP ČR ze dne 21. 6. 2023 souhrnně zpracoval Mgr. Václav Šnorek, předseda Odborné rady AKP ČR

Vrátíme-li se k článku doc. Bezdíčka, je pro úplnost informací nutné uvést, že autor článku popisuje problematiku, kterou se zabývá Iniciativa 2023. Toto sdružení, ve kterém se autor angažuje, usiluje o změny ve specializačním vzdělávání klinických psychologů.

Prezidium AKP ČR nabídlo IPVZ a Iniciativě 2023 moderátorskou roli a zahájilo jednání na téma specializačního vzdělávání. K dnešnímu dni proběhla dvě jednání, o konkrétních výstupech z těchto jednání bude Prezidium AKP ČR informovat na svých webových stránkách.

AKP ČR si v rámci těchto jednání kladlo především za cíl být nejen moderátorem, ale i přispívat do odborné diskuse ohledně systému specializačního vzdělávání. V této souvislosti předkládá odborné veřejnosti dopis ze dne 30. 5. 2023, který byl určen odborné veřejnosti a jehož obsah je stále platný⁴. Vyjádření zprostředkováváme také v jeho v plném znění.

Členská základna Asociace klinických psychologů ČR, z.s.

Katedra Klinické psychologie IPVZ – zastoupena PhDr. Pavlem Králem, Ph.D. a PhDr. Karolínou Malou

Kliničtí psychologové, autoři dopisu ze dne 22. 5. 2023

Iniciativa 2023, zastoupena doc. PhDr. Ondřejem Bezdíčkem, Ph.D. a Mgr. Julií Lipskou

Institut postgraduálního vzdělávání Praha – zastoupena MUDr. Irenou Maříkovou, ředitelkou a Libuší Martinákovou, MBA, náměstkyní pro nelékařské obory

30. května 2023

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

dovolte nám, Prezidiu AKP ČR, reagovat na aktuální vývoj situace týkající se rozdílných názorů na průběh atestačních zkoušek v klinické psychologii a na komunikaci s tím spojenou. Určitý časový odstup, který vznikl od přijetí otevřeného dopisu ze dne 19. dubna, přes stanovisko klinických

⁴ Prezidium Asociace klinických psychologů České republiky, z.s. (2023, 30. 5.). *Dopis odborné veřejnosti k systému specializačního vzdělávání.*

<https://drive.google.com/file/d/16nyVZZdhNaBkKjhl6rZX1XNDjfe9NwCI/view>

psychologů ze dne 22. května až ke stanovisku Iniciativy 2023 ze dne 24. května, nám poskytl prostor k diskusi nad tématem specializačního vzdělávání v klinické psychologii v širších souvislostech.

V úvodu bychom rádi vyjádřili postoj Prezidia AKP ČR k tématu atestační zkoušky jako takové. Prezidium se shoduje na tom, že nelze snižovat současné nároky atestační zkoušky v klinické psychologii ve smyslu požadavků na znalosti oboru, které jsou legislativně ukotveny.

Klinický psycholog je nelékařský zdravotnický pracovník oprávněný pracovat samostatně, bez odborného dohledu a je v zájmu pacientů, aby jeho znalosti odpovídaly nárokům a požadavkům, které s sebou tato profese přináší. Námi oslovených 5 kolegů, kteří jsou pravidelnými členy zkušební komise u atestačních zkoušek nominováni za AKP ČR, se shodují na tom, že nároky na znalosti potřebné k úspěšnému složení atestační zkoušky, tak jak jsou nyní nastavené, jsou přiměřené nárokům oboru. Všichni se zároveň vymezují vůči označení chování zkoušejících u atestačních zkoušek za „nekolegiální či dehonestující“. Připouštíme, že obě tato témata mohou být různými stranami vnímána subjektivně různě. Domníváme se, že jedním z možných řešení této situace může skutečně být účast školitele na atestační zkoušce, tak jak ji umožňuje Vyhláška č. 189/2009 Sb., pokud si to bude školenec přát. Školitel svojí účastí může získat objektivnější pohled na průběh atestační zkoušky a výkon školence, a vyvodit z toho závěry pro své další vzdělávání školence, pokud neuspěl, případně pro vzdělávání jiných školenců.

Co se týče formy atestační zkoušky, je třeba respektovat právní rámec a stávající legislativu, jež přesně vymezuje pravidla a podmínky jejího průběhu. Prezidium AKP ČR na svých stránkách již dříve předložilo zákonné normy, které se ke specializačnímu vzdělávání vztahují. Katedra klinické psychologie IPVZ 2x ročně na odborné akci „Seminář pro školitele“ opakovaně právní rámec připomíná. Z komunikace z posledních týdnů je zřejmé, že je nutné tento právní rámec neustále připomínat, protože představuje nepodkročitelné minimum pravidel, které je nutné znát, respektovat a řídit se jím.

Podoba vzdělávacího programu specializačního vzdělávání v oboru Klinická psychologie a jeho připravované změny jsou v dikci Katedry klinické psychologie IPVZ. Je obecně dobrou zažitou praxí, že každá novela jakéhokoliv právního dokumentu, je vždy postoupena k připomínkování Prezidiu AKP ČR. Do budoucna prezidium může změnit svoji komunikaci v této věci a novelu zákona, vyhlášky či specializačního vzdělávání může postoupit k seznámení a připomínkování celé členské základně a poté vytvořit konečný přehled připomínek za AKP ČR k dané věci.

V této souvislosti je třeba zmínit, že oblast specializačního vzdělávání je velmi rozsáhlá a atestační zkouška tvoří poslední její část. Tu část, která může tvořit značnou část dojmu o působení Katedry klinické psychologie IPVZ, potažmo o jejích představitelích. Rádi bychom zde vyjádřili poděkování a uznání členům Katedry klinické psychologie IPVZ za nasazení a za práci, se kterou katedru vedou.

Iniciativa 2023 zmiňuje souvislost nedostatku klinických psychologů a neúspěchu u atestační zkoušky. Z našeho pohledu je žádoucí oddělit toto téma od specializačního vzdělávání a atestační zkoušky. Téma nedostatku klinických psychologů je dlouhodobým problémem, který zahrnuje řadu dílčích

oblastí a je dlouhodobě řešen jak v rámci činnosti Prezidia AKP ČR, tak v rámci činnosti jednotlivých poboček, které o nich průběžně informují nejen na oblastních shromážděních.

Závěrem tohoto dopisu bychom rádi zdůraznili, že AKP ČR mimo jiné tvoří zastřešující organizaci všech řádných členů – psychologů ve zdravotnictví a klinických psychologů.

Prezidium AKP ČR se nabízí jako mediátor při řešení různých témat, jak z podnětů členů AKP ČR, tak i odborníků mimo naši asociaci. Také děkuje klinickým psychologům – autorům dopisu ze dne 22. 5. 2023 – za jejich nabídku účastnit se jakékoliv aktivity vedoucí ke zlepšení podmínek pro náš obor a pro jeho odborníky.

Vážení kolegové z Iniciativy 2023, Prezidium AKP ČR je připraveno jednat a vést dialog. Nyní vás žádá o připravení konkrétních návrhů, jak podle vás specializační vzdělávání v oboru klinická psychologie upravit či změnit. Návrhy se bude zabývat a rádo pak svolá společné pracovní jednání, včetně přizvání kolegů z Katedry klinické psychologie IPVZ.

S přátelským pozdravem za Prezidium AKP ČR
Mgr. Hana Jahnová

Přílohy:

příloha 1 - Dopis klinických psychologů ze dne 22. 5. 2023⁵

příloha 2 - Dopis Iniciativy 2023 (květen 2023)⁶. Odpověď prezidiu AKP ze dne 24. května 2023.⁷

Na závěr naší písemné reakce znovu připomínáme, že téma specializačního vzdělávání tvoří jedno ze stěžejních témat, kterým se Prezidium AKP ČR dlouhodobě zabývá.

O autorkách

Mgr. Hana Jahnová je klinickou a dětskou klinickou psycholožkou, prezidentkou Asociace klinických psychologů ČR, z.s.

Kontakt: prezident@akpcr.cz

Mgr. Daniela Saifrtová je klinickou psycholožkou a psychoterapeutkou, viceprezidentkou Asociace klinických psychologů ČR, z.s.

Jahnová, H., & Saifrtová, D. (2023). Reakce Asociace klinických psychologů ČR na článek „Zpráva o stavu systému vzdělávání v klinické psychologii v České republice do roku 2023“, autor doc. PhDr. Ondřej Bezdíček, Ph.D.; 2023, roč. 17, č. 2. *E-psychologie*, 17(3), 35-39. <https://doi.org/10.29364/epsy.476>

⁵ <https://docs.google.com/document/d/1Uz90jZTDR4OrBCRF5PRZUTmCRISv6ae4/edit#heading=h.gjdgxs>

⁶ Lipská, J., & Bezdíček, O., a kol. (2023, květen). Stanovisko v souvislosti s diskusí týkající se otevřeného dopisu. <https://drive.google.com/file/d/1G7K74pOuzrnkc8Zuu3azSwvrNTSvZstn/view>

⁷ Odpověď prezidiu AKP. https://drive.google.com/file/d/1dzQ67JW1VCq_5-CPtt2afXDQsTDDUrK4/view